

ΖΑΝ ΖΑΚ ΡΟΥΣΣΩ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΑΙΜΙΛΙΟΣ ή ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ»

Αν είναι αλήθεια ότι ο άνθρωπος γεννιέται καλός και γίνεται μοχθηρός μόνο μέσα από την κακή επιρροή της κοινωνίας στην οποία ζει, η μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης μπορεί να γίνει το κατάλληλο όργανο για να δημιουργηθεί μια καινούρια και καλύτερη ανθρωπότητα. Ο δάσκαλος, πράγματι, δεν πρέπει να διδάσκει κανέναν με άμεσο τρόπο αλλά να περιορίζεται, να διευκολύνει την άφθονη αυθόρμητη ανάπτυξη του μαθητή. Όλες οι αντιλήψεις γεννιούνται από τη σχέση με το περιβάλλον. Επομένως η εκπαίδευση είναι εκείνη που διαμορφώνει τα μυαλά. Ο μαθητής, στον οποίο αντιπαραθέτονται τα διαφορετικά μαθήματα τους, δεν είναι σωστά εκπαιδευόμενος και δεν πρόκειται ποτέ να έρθει σε αρμονία με τον εαυτό του: εκείνος, αντίθετα, στον οποίο αυτές οι διδασκαλίες συμπίπτουν και έχουν τους ίδιους σκοπούς, είναι ο μόνος που προχωρά προς τον σκοπό του και ζει λογικά με τον εαυτό του. Μόνον αυτός είναι σωστά εκπαιδευόμενος. Γεννιόμαστε αδύναμοι και έχουμε ανάγκη από δυνάμεις, γεννιόμαστε απροετοίμαστοι για τα πάντα και έχουμε ανάγκη από βοήθεια, γεννιόμαστε ανόητοι και έχουμε ανάγκη από κρίσεις. Όλα αυτά που δεν έχουμε από την γέννηση και τα οποία έχουμε ανάγκη όταν μεγαλώνουμε, μας τα παρέχει η εκπαίδευση. Αυτήν την εκπαίδευση την παίρνουμε είτε από την φύση, είτε από τους ανθρώπους, είτε από τα πράγματα. Η εσωτερική ανάπτυξη των ιδιοτήτων μας και των οργάνων μας είναι η εκπαίδευση της φύσης, ο τρόπος που διδασκόμαστε να χρησιμοποιούμε αυτήν την εκπαίδευση των ανθρώπων. Η απόκτηση της εμπειρίας μας στα αντικείμενα που μας συγκινούν είναι η εκπαίδευση των πραγμάτων. Ο καθένας από εμάς, επομένως, εκπαιδεύεται από τριών ειδών δασκάλους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ»

Ο άνθρωπος γεννήθηκε ελεύθερος, κι ωστόσο παντού βρίσκεται αλυσοδεμένος. Κι όποιος πιστεύει πως είναι κύριος των άλλων, δεν είναι λιγότερο δούλος. Πώς συνέβη αυτή η μεταβολή; Δεν γνωρίζω. Τι είναι αυτό που την καθιστά νόμιμη; Πιστεύω πως μπορώ σε αυτό να απαντήσω. Αν δεν λογάριάζα παρά μόνο την ισχύ και τα αποτελέσματα της, θα έλεγα: όσο ένα λαός υπακούει και δεν αντιδρά, καλώς πράττει. Αλλά μόλις βρει την δύναμη να αποτινάξει το ζυγό και το πραγματοποιεί, τότε ακόμη καλύτερα πράττει. Διότι ανακτώντας την ελευθερία του με τη χρήση του ίδιου δικαιώματος με το οποίο του την αφείρεσαν, είτε ο λαός είχε το δικαίωμα να την ανακτήσει, είτε όσοι του την αφείρεσαν, δεν είχαν το δικαίωμα να του την αφαιρέσουν.

Ο σφετεριστής της εξουσίας είναι αφέντης μόνο για όσο διάστημα είναι ισχυρότερος και μόλις γίνει δυνατό να εκδιωχθεί δεν μπορεί να διαμαρτυρηθεί για τη βία. Η εξέγερση είναι το ίδιο νόμιμη. Η βία και μόνο τον στήριζε, η βία και μόνο τον ανατρέπει.

Ο πρώτος άνθρωπος, που έχοντας περιφράξει ένα κομμάτι γης σκέφτηκε να πει «αυτό είναι δικό μου» και βρήκε ανθρώπους αρκετά αφελείς ώστε να τον πιστέψουν υπήρξε ο πραγματικός ιδρυτής της κοινωνίας των πολιτών. Από πόσα εγκλήματα, πολέμους, φόνους, από πόσες αθλιότητες και αίσχη θα είχε απαλλάξει το ανθρώπινο γένος εκείνος που, ξεριζώνοντας τους πασσάλους ή σκεπάζοντας το χαντάκι θα φώναζε στους

συνανθρώπους του: «Μην ακούτε αυτόν τον αγύρτη. Χαθήκατε, αν ξεχάσατε πως οι καρποί ανήκουν σε όλους και η γη δεν ανήκει σε κανέναν»!

Οι πλούσιοι από τη δική τους πλευρά, ευθύς μόλις γνώρισαν την ευχαρίστηση της κυριαρχίας, περιφρόνησαν αμέσως όλους τους άλλους και χρησιμοποιώντας τους παλιούς δούλους για να υποτάξουν νέους, δεν σκέφτηκαν παρά να κατακτήσουν και να υποδουλώσουν τους γείτονές τους, ίδιοι με τους πεινασμένους λύκους, που έχοντας δοκιμάσει ανθρώπινη σάρκα, αποφεύγουν κάθε άλλη τροφή και δεν θέλουν παρά να καταβροχθίζουν ανθρώπους.

Ο ισχυρότερος δεν είναι ποτέ τόσο δυνατός ώστε να μείνει για πάντα κυρίαρχος, αν δεν μετατρέψει τη ισχύ του σε δίκαιο και την υπακοή σε καθήκον.

Ο Αριστοτέλης είχε αναφέρει πως οι άνθρωποι δεν είναι καθόλου από την φύση τους ίσοι, ότι άλλοι γεννιούνται για να γίνουν δούλοι και άλλοι αφέντες. Ο Αριστοτέλης είχε δίκιο ωστόσο είχε εκλάβει το αποτέλεσμα ως αίτιο. Όποιος έχει γεννηθεί στη σκλαβιά, γεννιέται για την σκλαβιά, αναμφισβήτητα. Οι σκλάβοι χάνουν τα πάντα μες στις αλυσίδες τους, ακόμη και την επιθυμία να τις αποτινάξουν. Αγαπούν την υποδούλωσή τους όπως οι σύντροφοι του Οδυσσέα λάτρευαν την κτηνωδία τους. Αν λοιπόν υπάρχουν φύσει δούλοι, είναι γιατί υπήρξαν δούλοι παρά φύσιν. Ο καταναγκασμός έφτιαξε τους πρώτους δούλους, η δειλία τους διαιώνισε.

Όπως πριν από την ανέγερση ενός μεγάλου οικοδομήματος ο αρχιτέκτονας παρατηρεί και δοκιμάζει το έδαφος για να δει να μπορεί να αντέξει το βάρος, ο σοφός νομοθέτης δεν συντάσσει νόμους αυτόματα καλούς αλλά πρώτα πρέπει να εξετάσει αν ο λαός για τον οποίο προορίζονται μπορεί να τους δεχτεί. Γι αυτό τον λόγο ο Πλάτωνας αρνήθηκε να δώσει νόμους στου Αρκάδες και τους Κυρηναίους, επειδή γνώριζε πως οι λαοί αυτοί ήταν πλούσιοι και δεν μπορούσαν να δεχτούν την ισονομία. Γι αυτό και έβλεπε κανείς στην Κρήτη, καλούν νόμους και κακούς ανθρώπους, γιατί ο Μίνωας πειθάρχησε έναν λαό γεμάτο πάθη.

Οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δεν είναι αφέντες του λαού, μα υπάλληλοί του. Ο λαός πρέπει να μπορεί να τους διορίζει και να τους απολύει όποτε θέλει. Δεν υπάρχει θέμα να συμβληθούν με το λαό, πρέπει να τον υπακούουν.

